LASKUVARJOLLA SUOMESSA

Anssi Horppu SM-kisojen finaalissa 2016. Kuva: Eero Kausalainen

Tapahtumia ja tarinoita Suomesta ja vähän ulkomailtakin

Kirjoittanut: Eero Kausalainen

Esipuhe

Suomen ilmatilassa – entisessä tai nykyisessä – on hypätty laskuvarjolla jo 1800-luvulta alkaen. 1900 – luvun ensimmäisellä puoliskolla hyppääminen oli pienimuotoista ja hyppymäärät vähäisiä. Vuonna 1960 perustettiin Suomeen ensimmäinen laskuvarjokerho, jossa hyppytoiminta ja siihen liittyvä koulutus heti kerhon perustamisesta lähtien tapahtuivat itse luotujen ja ilmailuviranomaisen suosiollisen tuen osoituksena laatimien määräysten mukaisesti.

Hyppymäärät vuodessa ovat kasvaneet vuoden 1920 jälkeen muutamista kymmenistä hypyistä lähes 60.000 urheilulaskuvarjohyppyyn. Laji on ollut tunnustettu ilmaurheilun muoto jo yli viisikymmentä vuotta. Lajin historiaa on tehty ympäri Suomea ja ulkomaillakin, mutta keskitetty historiankirjoitus on puuttunut. Muutamissa laskuvarjokehoissa on koottu kerhon historia kansien väliin kirjaksi. Useimmissa kerhoissa on kirjan sijasta laadittu kerhon historiikki sähköiseen muotoon. Kattava katsaus koko Suomen laskuvarjohistoriaan on kuitenkin puuttunut.

Ongelman korjaamiseksi aloitin historia-aineiston kokoamisen kansallisella tasolla 1990-luvun lopulla. Päätyön muuttuneet haasteet hidastivat työtä, kunnes eläkkeelle jääminen vuonna 2013 mahdollisti työ jatkamisen täysipainoisesti. Historiakooste, jonka yhtä osaa parhaillaan silmäilet, on osa laajempaa kokonaisuutta – merkittävästi laajempaa, kuin perinteisen kirjan muotoon laadittu historiankirjoitus.

Historiakoosteen painopiste on laskuvarjotoiminnassa Suomen alueella ja myös suomalaisten laskuvarjotoiminta ulkomailla. Suomalaisen kehityksen ymmärtämiseksi on edellä kerrotusta huolimatta myös esitelty joitakin keskeisiä tapahtumia tai kehityskulkuja ulkomailla. Tältä osin tarkoituksena ei ole pyrkiä koko maailman laskuvarjotoiminnan kattavaan kuvaukseen - ainoastaan nostaa esille joitakin laskuvarjohyppäämisen virstanpylväitä vertailukohteina tapahtumille ja kehitykselle Suomessa.

Tämän kirjoituksen kohteena ovat ensisijaisesti suomalainen laskuvarjourheilu ja sen kehitysvaiheet Suomessa. Puolustusvoimien piirissä tapahtunut laskuvarjotoiminta ei suoranaisesti kuulu tämän esityksen piiriin. Koska laskuvarjolla hyppäämisen kuitenkin aloittivat sotilaat, jotka hallitsivat alaa suvereenisti 1920 – ja 1930-luvuilla, on ainakin yleisellä tasolla esiteltävä myös sotilastoimintaa tai laskuvarjojen käyttöä puolustusvoimissa.

Laskuvarjojääkärikoululla (LjK) ja sen henkilöstöllä oli erityisesti 1960 – luvulla merkittävä vaikutus myös siviilitoimintaan: LjK:n käyneet – reserviläiset, mutta myös henkilökunta - perustivat useita laskuvarjokerhoja tai olivat mukana kouluttajina tai muina myötävaikuttajina. Tästä syystä myös näitä vaiheita esitellään tarvittavassa laajuudessa.

”Suomen Ilmailuhistoriallisessa Lehdessä” (numerot 2/2013 – 3/2014) olleessa **Pentti Mannisen** kuusiosaisessa kirjoitussarjassa on esitelty yksityiskohtaisesti ilmavoimien – tai alkuvaiheessa ilmailuvoimien – laskuvarjojen hankintaa ja käyttöä. Puolustusvoimien piirissä tapahtuvaa muuta laskuvarjotoimintaa esitellään yksityiskohtaisesti ja tarkasti upeassa kirjassa ”*Punabaretit, Laskuvarjojääkärikoulu 1962 – 1996”* (**Harri Salmi**, **Heikki Vaiste**, Laskuvarjojääkärien Tuki ja Perinne ry, Kariston kirjapaino Oy 2003).

Näiden lisäksi on Suomen alueella tapahtunutta sotilaallista hyppytoimintaa esitellyt useissa ilmailualan julkaisuissa hyppykonkari, kapteeni evp **Pasi Pirttikoski**. Hän on parhaillaan tekemässä laajaa tutkimusta sotilaallisesta hyppytoiminnasta Suomessa. Hänen tutkimukseensa liittyvät myös itäisen naapurivaltion edustajien (esimerkiksi desantit) hypyt Suomen alueella. Nämä julkaisut täydentävät tai tulevat täydentämään kuvaa niiden alueiden osalta, jota ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä tässä historiakirjoituksessa.

Hyppykuvia netissä

Keväällä 2015 luovutin ensimmäisen osan suomalaisen laskuvarjourheilun perinteitä vaalivalle *Senior Skydivers ry:*lle. Tämä oli noin 2.200 valokuvaa käsittävä kooste, Valokuvat oli saatu lainaksi kymmeniltä harrastajilta, jotka olivat kuvia luovuttaessaan antaneet luvan niiden käyttöön osana laskuvarjohistoriallista kokoel-

maa. Kuvat on nyt järjestetty, ajoitettu ja varustettu niin tarkoin tiedoin ja tekstein, kuin on ollut saatavilla. Kuvakokoelma on viety kevään ja kesän 2015 aikana ”Seniorien” nettisivuille ja on sieltä asiasta kiinnostuneiden nähtävissä. Kuvat esittävät laskuvarjourheilua ja siihen liittyviä ilmiöitä ja tapahtumia. Nettisivujen osoite on http://www.seniorskydivers.com .

Kuvakokoelma on vielä kaukana kattavasta – joistakin kerhoista ja toiminnan osa-alueista on vielä kovin vähän kuvia. Laskuvarjourheilun harrastajien toivotaan auttavan tämän historiallisen aineiston edelleen kartuttamisessa. Kokoelmaan voi toimittaa valokuvia Senior Skydivers ry:n sivuilla olevien ohjeiden mukaisesti. Vanhojen valokuvien kohdalla on joskus vaikea selvittää kuvien oikeudenhaltijaa. Siksi perinneyhdistys onkin valmis pyydettäessä viipymättä poistamaan sellaiset kuvat, joiden luovuttajalle ei olisikaan tosiasiallisesti ollut oikeutta luovuttaa kuvia edelleen julkaistavaksi.

Kuvat on luovutettu yhdistykselle järjestettynä aikajärjestykseen – sillä tarkkuudella, minkä käytettävät tiedot ovat mahdollistaneet. Senior Skydivers ry on järjestänyt kokoelman helpommin käytettävään muotoon ryhmittelemällä aineistoa teemoittain.

Kirjeitä, asiakirjoja ja artikkeleita netissä

Toisen osan historia-aineistosta muodostavat sähköiseen muotoon skannatut, laskuvarjotoimintaan liittyvät asiakirjat, pöytäkirjat, kirjeet, tiedotteet, lehtiartikkelit – jopa lehdet - sekä muu vastaava materiaali. Paperilla olevaa aineistoa on hallussani huomattavasti enemmän, runsaat viisi hyllymetriä. Kun historiatyö osaltani päättyy, kaikki tämä aineisto luovutetaan Suomen Ilmailumuseolle – tai muuhun erikseen päätettävään vastaavaan paikkaan, ellei museolla ole mahdollisuutta ottaa aineistoa vastaan.

Paperiasiakirjoista tai aineistosta on skannattu tai tullaan skannaamaan satoja asiakirjoja. Senior Skydivers ry tulee taltioimaan ne siten, että ”suuren yleisön” kannalta kiinnostavimmaksi arvioitu aineisto on löydettävissä suoraan yhdistyksen nettisivuilta ja/tai niitä saatetaan liittää linkkeinä sekä tähän kirjoitettuun historiaan että muualle Seniorien historiasivuille. Loput sähköisestä aineistosta on saatavissa tai tutustuttavissa tutkimusta tai selvityksiä varten yhdistyksen kanssa sovitulla tavalla.

Kirjoitettu historia

Tämän kirjoituksen julkaisuhetkellä kirjoitettua tekstiä on järjestettynä (mutta vielä osin tarkistamatta ja muokkaamatta julkaisukuntoon) vuoteen 1995 saakka. Siitä eteenpäin aineisto ei vielä ole kattavaa. Aineistoa tullaan julkaisemaan kokonaisuuksina siten, että ensimmäisessä julkaisuvaiheessa aineisto tulee käsittämään laskuvarjojen ja laskuvarjohyppyjen historiaa vuoteen 1959 saakka.

Ennen vuotta 1960 laskuvarjohyppyjä Suomessa tehtiin pienimuotoisesti, yksinkertaisin välinein (”pelastusvälineiden väärinkäyttö”), ilman erityistä järjestelmällistä koulutusta ja ilman kehittyneitä sääntöjä tai ohjeistoa. Sääntöjen tai välineiden puute ei tietenkään voinut merkitä sitä, ettei näiden varhaishyppääjien toimintaa pitäisi arvostaa. Olivat hienoja miehiä ja naisia, jotka etsivät taivaalta samaa – jännitystä, upeita elämyksiä - kuin myöhempien vuosikymmenien lajitoverit. Välineiden, sääntöjen, tietojen ja ohjeiden puute kuitenkin merkitsi hyppymääriin verrattuna korkeita tappiolukuja. Tästä johtuen laji jäi vielä tällä aikakaudella suuren yleisön silmissä kuolemaa halveksivien hurjapäiden kiinnostavaksi ja jännittäväksi sirkustaiteiluksi.

Vuodesta 1960 alkaen voidaan katsoa satunnaisen tai ”sirkushyppäämisen” muuttuneen järjestelmälliseksi ja systemaattisesti toteutetuksi ilmaurheilumuodoksi tarkoitusta varten perustetuissa yhdistyksissä sekä kansallisen ja kansainvälisen keskusorganisaation piirissä.

Tässä kirjoituksessa on pyritty pitäytymään mahdollisimman tiukasti dokumentoidussa historiassa, joka myös näkyy suuressa lähdeviittausten määrässä. Tarkoitus on, että kuka tahansa voisi itse tarkistaa tiedon oikeellisuuden. Lähteenä olen myös käyttänyt henkilökohtaisia haastatteluja, jolloin lähteeksi on mainittu henkilön nimi ja päivämäärä. Tämän koosteen kirjoittajalla on laaja henkilökohtainen arkisto, joka koostuu hyppy- ja tuomaripäiväkirjoista, työmatkapäiväkirjoista ja työpäiväkirjoista. Käyttäessäni omaa nimeäni viitteenä, olen useimmiten tukeutunut näihin dokumentteihin. Joissain tapauksissa olen kuitenkin saattanut täydentää muista lähteistä saamaani tietoa omilla tiedoillani ja muistikuvilla.

Vastaan itse kirjoituksessa esitetyistä johtopäätelmistä, asiavirheistä tai puutteista. Koska pyrkimykseni on tuottaa todenmukaista ja luotettavaa tietoa, otan mielelläni palautettanne ja korjaan puutteet ja virheet viipymättä. Kirjoitukseni valmistettua jätän sen Senior Skydivers ry:lle, joka tulee vastaisuudessa päivittämään kirjoituksia haluamallaan tavalla.

Kiitoksia

Historiatyössäni olen saanut paljon apua monilta henkilöiltä ja organisaatioilta. Kaikkia on tässä mahdotonta kiittää, mutta joitakin haluan erityisesti mainita jo tässä vaiheessa julkaistaessa historiapaketin ensimmäinen osa:

Erityiskiitokset

- **Lauri Volanen:** kiitos suuresta määrästä materiaalia ja kannustuksesta silloin, kun usko asiaan saattoi horjua …
- **Lauri Oksanen:** alustan luomisesta historia-aineistolle
- **Pasi Pirttikoski:** aineiston hankinnasta ja erilaisten lähteiden jäljittämisestä, faktatarkistuksista
- **Raimo Heikkinen:** erinomaisesta aineistosta ja vinkeistä
- **Jukka Olkkonen:** merkittävästä tuesta aineiston valmistelussa julkaisukuntoon
- **Senior Skydivers ry**: tuesta – materiaalisesta ja henkisestä
- **Suomen Ilmailumuseolle:** ja erityisesti **Tapio Juutinen** aineistosta ja tuesta

Kauniit kiitokset myös:

- Valokuvien luovuttajille, kymmenille henkilöille, joiden ansiosta saatiin suurenmoinen alkupanos laskuvarjohistorialliselle valokuva-arkistolle
- Suomen Ilmailuliitto ry:lle materiaalisesta ja muusta avusta
- Niille lukemattomille henkilöille, jotka ovat antaneet apuaan eri muodoissa valokuvina, vinkkeinä, faktatietoina tai muussa muodossa.

Vantaalla 23.1.2017

Eero Kausalainen

Kirjoittaja

Eero Kausalainen (1947 -)

- Puolustusvoimissa ali- ja toimiupseerina 1965 – 1975
- Hyppykurssi Utin laskuvarjokerhon Aliupseerikoulussa järjestämällä hyppykurssilla syksyllä 1967.
- Kurssin jälkeen hyppäämistä pääosin Utissa, mutta myös kesäisin jonkin verran Immolassa
- Hyppymestarin kelpoisuus 1970 alkaen
- Laskuvarjojääkärin hyppyperuskoulutus LjK:ssa 1974
- SIL:n laskuvarjotoiminnanohjaaja 1975 – 1991. Tehtävään kuuluivat toiminta SIL:n laskuvarjokoulutuspäällikkönä ja siihen liittyen tärkeimpien kurssien vetäminen (hyppymestari, laskuvarjotarkastaja, kalustomestari ja ensimmäinen tandem-hyppymestarikurssi 1989)
- Laskuvarjourheilun keskustoimikunnan LuKT:n sihteerin tehtävät viran puolesta 1975 – 1991 ja LuKT:n jäsenyys luottamusmiehenä 1991 – 1998, näissä tehtävissä yhteensä 23 vuotta
- Kansallinen laskuvarjotuomari (Taito/tarkkuus, RW) 1975 alkaen
- FAI-tuomarina (Taito/tarkkuus, RW): useita MM- tai World-Cup-kilpailuja eritasoisissa tuomaritehtävissä 1980 – 1993
- Varaedustaja FAI:n laskuvarjokomiteassa CIP:ssä (myöhemmin IPC) 1982 – 1994, joista vuosina 1989 – 1991 IPC:n Technical & Safety Subcommitteen jäsen ja vuosina 1991 – 1994 puheenjohtaja
- 1991 – 2013 eritasoisissa tehtävissä ilmailuviranomaisen palveluksessa (Ilmailulaitos, Ilmailuhallinto, Trafi). Tehtäviin liittyi vuoteen 2002 saakka myös harrasteilmailun valvonta sekä laskuvarjourheilun asiantuntijuus
- Laskuvarjohyppyjä vuosina 1967 – 2006 kaikkiaan 1185
- Yksityislentäjän lupakirja vesi- ja yölentokelpuutuksin, ultrakevytlentäjän lupakirja